

מעין שהוא יוצא מתוך שדה (473) של הקדש, כלומר, המעין נובע משדה של הדיוט, ועובר בתוך שדה של הקדש, לא נהנין אסור להנות מממיו, בתוך שדה הקדש, ולא מועלין מממיו, מפני שהוא נובע משדה הדיוט.

הדיוט, והם במרחק של יותר משש עשרה אמות, לפיכך: אין מועלים, כי כבר אינם שייכים להקדש. ועם כל זה, לא נהנין. אבל מה שבתוך שש עשרה אמת, מועלין בהם (472).

בהקדש הדיוט הוא לגבי עצם הקדושה ואילו בשני הדיוטות, הדיוט הוא בקניני ממון?

ומבארים התקנת עזרא [בספרו על הרמב"ם] והמנחת ברוך [סימן כ"ט ענף ד], לפי המבואר [בהערה 453] שבקדושת דמים, תלויה הקדושה בקנין הממוני והיא חלה כתוצאה מקנין ממוני. וכמו שהובאה שם ראית הרשב"א והריטב"א מתרנגולת שמרדה.

ומוסיפים המנחת ברוך [שם ענף ב] והתקנת עזרא, שהטעם שלא נהנין, למרות שלפי סברא הנ"ל אינם קדושים כלל,

על פי המשנה במסכת תרומות, [פרק ט משנה ד] שאמרה שאם זרע הקדש, כגון: סאה של הקדש, וצמח מהם, מה שצמח הרי הוא חולין, אלא שחייב לפדות ולתת להקדש דמי הסאה,

והטעם, משום שנהנה מההקדש בשיעור סאה. וכל זמן שאינו משלם, אסור להנות מכל מה שצמח. מוכח, שעל עצם ההנאה יש חיוב. אלא, שבהדיוט, כששרשי האחד נכנס בשדה חבירו, ונהנה משדה חבירו, פטור לשלם על הנאה זו, הואיל והשני אינו חסר, וכבר נפסקה ההלכה [בבא קמא כא] "זה נהנה וזה לא חסר, פטור".

אבל, בהקדש, אמרה שם הגמרא שחייב לשלם על ההנאה אפילו כשהקדש אינו חסר, משום שהקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת, עיין שם,

לפיכך, אסרה משנתנו להנות. אף שלא חלה עליהם קדושה כלל, כנ"ל.

473. גירסת השיטה מקובצת.

מלשון "מעילה", כלומר, מועלין בו משום האבק שהוא תלוש.

472. וכתבו שם התוס': אף שאין הסיפא דומה לרישא, מכל מקום, נקט התנא בדרך זו, כי בשניהם "לא נהנין ולא מועלין".

והתפארת ישראל מבאר: ברישא יש חידוש, שאף על פי שהאילן הוא של הדיוט, והשרשים הם בתוך שש עשרה אמה, בכל זאת, אסור להנות. ובסיפא יש חידוש, שאף על פי שהאילן הוא של הקדש, מכל מקום, אין מועלין בשרשים שהם מרוחקים יותר משש עשרה אמה.

זו היא דעת רבינא שם בגמרא. וכן מפרשים כאן הרמב"ם ורבינו עובדיה והתוס' יום טוב. ולפי אוקימתא זו, צריך לומר: או, ששרשים אלו נתקדשו בקדושת פה, או, שגדלו אחר כך, והמשנה סוברת כרבי יוסי [במשנה הקודמת] ש"יש מעילה בגידולין". ואילו אם נסבור "אין מעילה בגידולין", אין מועלין בגידולין כלל, לא של הדיוט הבאין בשל הקדש ביותר משש עשרה אמה, ולא של הקדש הבאין בשל הדיוט בתוך שש עשרה אמה.

אבל, יש שם בגמרא עוד אוקימתא, ולפיה, מדברת המשנה בגידולין שגדלו לאחר ההקדש, והתנא של משנתנו סובר "אין מעילה בגידולין", הילכך, בכל אופן, אין מועלין בשרשים. ועם כל זה, אסור מדרבנן ליהנות מהם. והשיטה מקובצת, מפרש המשנה לפי אוקימתא זו.

וכל זה תירצה שם הגמרא, עיין שם, ברצונה לתרץ בין הדיוט והקדש, לבין שני בעלי שדות הדיוטים, ושרשי אילן של האחד נכנס לשני.

ולכאורה קשה, מה השייכות זה לזה, הלא